

Поехать ли нам на трамвае?

Как мне доехать до .....

Как мне проехать к .....

Kod kuće su učenici trebali da odgovore na pitanja:

- a) На остановке »Звезда« вы встретили пожилого человека. Он вас спрашивает, как ему проехать к вокзалу. Объясните ему!
- б) В вашем классе новый товарищ. Посоветуйте ему, как доехать до Зоологического сада.

Tako iskorištena televizijska emisija dala je ove rezultate:

- učenici su proširili znanje o kulturno-historijskim spomenicima Lenjingrada;
- utvrdili su upotrebu glagola kretanja i izraze iz prometa i stekli sposobnost da ih primijene u životnim situacijama;
- slušali su originalan ruski izgovor i intonaciju;
- bio je to za njih zanimljiv sat, oslobođen školskih šablona.

Напомена

U ovoj školskoj godini moći ćemo istu emisiju još potpunije obraditi jer ćemo se koristiti priručnikom za učenike i radnim listovima, dijapozitivima Lenjingrada, magnetofonskom vrpcom sa snimljenim dijalozima na temu gradskog prometa i pjesmom »Moj Lenjingrad«.

Matija Kršmanović

OŽIVLJAVANJE GRAMATIČKIH STRUKTURA KAO JEDNA FAZA PEDAGOŠKE EKSPLOATACIJE U NASTAVI STRANOG JEZIKA

Najvažnija etapa u obradi lekcije na stranom jeziku je takozvana pedagoška eksploatacija. To je treća etapa, koja dolazi nakon nastavnikove reprezentacije (présentation), to jest globalnog razumijevanja neke govorne situacije i dijaloga i njenog objašnjenja, razumijevanja i memorizacije (explicitation, compréhension et mémorisation). Kad dođemo do nje, prešli smo pola puta; izostavimo li je, nismo učinili gotovo ništa, započeli smo nešto što je ostalo neodređeno, maglovito i gotovo smo uzalud izgubili vrijeme.

Pedagoška eksploatacija u stranom jeziku je osposobljavanje učenika za spontano i slobodno izražavanje. Najvažniji dio te etape je oživljavanje gramatičkih struktura. Ali čemu oživljavanje? Ono je neophodno zato što treba oživjeti konstrukcije svojstvene francuskoj sintaksi. Učenik mora da usvoji

pravila koja upravljaju funkcijama sintakse, no to usvajanje ne treba da bude samo automatsko i nesvjesno manipuliranje sve lakšim obrascima. Svaka promjena oblika neke riječi mora biti popraćena govornim činom. Svaki učenik mora znati tko govori, kome dotična osoba govori i u vezi s čim. Ne radi se samo o strukturalnim vježbama u klasičnom smislu te riječi, no razni oblici strukturalnih vježbi mogu da popune kostur te eksploatacije. Taj pak teoretski kostur treba oživjeti u razredu uz poticaj nastavnika.

Da ne bi promašio svoj cilj, profesor treba da dobro zna dvije vrlo važne stvari: prvo, što treba eksploatirati, i drugo, mora strogo paziti na postupnost u izboru govornih situacija.

Što treba eksploatirati? Sigurno ne sve konstrukcije. Treba voditi brigu o eksploataciji koju smo prethodno vodili na slikama. I ako smo tada otkrili neke slabosti, treba pronaći način da ih otklonimo. Treba se ponovo vratiti na neki izraz, na neku konstrukciju koja nije bila potpuno naučena pomoću neke kratke vježbe ponavljanja i utvrđivanja.

Isto tako treba voditi brigu o redosljedu učenja. Ne treba uvijek eksploatirati konstrukcije koje su najčešće u jednoj lekciji, nego, naprotiv, čak i kad se neka konstrukcija pojavi samo jedanput u toj lekciji, bolje je, ako je ona korisna i česta u govornom jeziku, da je eksploatiramo odmah.

Gramatičke strukture oživljavat ćemo pazeći na redosljed i postupnost u izboru govornih situacija koja će omogućiti razne varijacije konstrukcija. Najbolje je početi situacijom koja je dana u samoj lekciji. Zatim ćemo preći na govorne situacije te metode koje su već poznate učenicima i najzad kreirati govorne situacije izvan metode, ali koje će biti bliske preokupacijama učenika.

Neophodno je da profesor u toku svakog takvog vježbanja slijedi pedagošku postupnost i, ako je to dobro proveo, neće on sam morati često intervenirati. Prvo će on sam postavljati pitanja i kreirati situacije. Zatim će preporučiti učenicima da međusobno razgovaraju:

Posez la question à votre camarade...! Répondez...! (Postavite pitanje svom drugu...! Odgovorite...!), a da se pri tom on sam ne upliće u dijalog, osim kad je neophodno ispraviti greške. I tako može završiti jednu vježbu zahtijevajući od učenika da izmisle druge govorne situacije u kojima je moguće upotrijebiti takvu konstrukciju. I oni će to uspješno voditi sami.

Dakle, za svaki oblik, za svaku konstrukciju koju treba eksploatirati počinje se s onim što je lingvistički lakše u govornoj situaciji jedne lekcije, zatim se prelazi na situacije te metode i konačno na govorne situacije izvan metode. Nastavnik će uvijek započeti takve vježbe, zatim će učenici odgovarati međusobno.

Na primjer, u knjizi Batušić-Montani (četvrta godina učenja) u drugoj lekciji nalazi se izraz *tant pis* (upotrijebljen dvaput), koji je veoma čest u francuskom govornom jeziku i koji ja eksploatiram na slijedeći način:

- A. D'abord il faut partir de l'image dans la leçon où Michel dit à Gérard: Eh bien, tant pis. Nous rentrerons à pied. (Prvo treba poći od slike u lekciji kad Mišo kaže Dragutinu: Utoliko gore. Vratit ćemo se pješke.)
- B. Ensuite se servir d'autres situations offertes par la méthode: (Služiti se drugim situacijama te metode.)
- Professeur:* Gérard est malade. Vous demandez à son ami s'il va mieux. (Dragutin je bolestan. Pitajte njegova prijatelja je li mu bolje.)
- Elève I:* Votre ami est encore malade? (Vaš prijatelj je još bolestan?)
- Elève II:* Oui, aujourd'hui il a quarante de fièvre. (Da, danas ima temperaturu 40.)
- Elève I:* Tant pis, il ne viendra pas avec nous. (Utoliko gore, neće ići s nama.)
- Professeur:* Marie a fait un gâteau. Mais Michel n'a pas faim. (Marija je napravila kolač. Ali Mišo nije gladan.)
- Elève I:* Tu veux du gâteau? (Hoćeš li kolača?)
- Elève II:* Non, merci, je n'ai pas faim. (Ne, hvala, nisam gladan.)
- Elève I:* Tant pis! (Utoliko gore.)
- C. Passer à des situations hors de la méthode: (Preći na situacije izvan metode.)
- Professeur:* Vous allez au cinéma. Vous demandez si le film est commencé! (Vi idete u kino. Pitate je li film počeo.)
- Elève I:* Pardon, Madame, le film est commencé? (Oprostite, gospođo, je li film počeo?)
- Elève II:* Oui, il y a dix minutes. (Da, prije deset minuta.)
- Elève I:* Tant pis. Nous devons rentrer. (Utoliko gore. Moramo se vratiti.)

Profesor može istodobno podsjetiti učenika na neki već poznati izraz, ali koji je bio sakriven daleko u podsvijesti zbog usvajanja drugih novih izraza. U ovom trenutku to će biti »tant mieux«.

- A. Partir de l'image. (Poći od slike u lekciji.)
- B. Se servir d'autres situations offertes par la méthode. (Služiti se situacijama te metode.)
- Professeur:* Gérard est malade. Vous demandez à son ami Michel s'il va mieux. (Dragutin je bolestan. Pitajte njegova prijatelja je li mu bolje.)

Elève I: Michel, ton ami Gérard
(*učenik I*) est toujours malade?

(Mišo, je li tvoj prijatelj Dragutin još
bolestan?)

Elève II: Non, aujourd'hui il va
(*učenik II*) bien.

(Ne, danas je dobro.)

Elève I: Tant mieux.
(*učenik I*)

(Utoliko bolje.)

C. Passer à des situations hors de la
méthode:

(Preći na situacije izvan metode!)

Professeur: Vous allez au théâtre.
(*profesor*) Demandez si la représentation est commencée.

(Vi idete u kazalište. Pitajte je li pred-
stava počela.)

Elève I: Pardon, madame, la re-
(*učenik I*) présentation est commencée?

(Oprostite, gospođo, je li predstava po-
čela?)

Elève II: Non, pas encore.
(*učenik II*)

(Nije još.)

Elève I: Ah, tant mieux.
(*učenik I*)

(Utoliko bolje.)

Professeur: Vous allez au cinéma
(*profesor*) avec un ami. Vous n'avez pas d'argent.

(Vi idete u kino s jednim prijateljem.
Nemate novaca.)

Elève I: Dis, tu as de l'argent?
(*učenik I*) J'ai oublié mon porte-
-monnaie.

(Reci, imaš li novaca? Ja sam zabora-
vio svoj novčanik.)

Elève II: Oui, j'en ai.
(*učenik II*)

(Da, imam ih.)

Elève I: Tant mieux.
(*učenik I*)

(Utoliko bolje.)

U petoj lekciji knjige Batušić — Montani (četvrta godina učenja) nalazi se konstrukcija *tu en es sûr?*, koju možemo ovako eksploatirati:

A. Partir de l'image:

Poći od slike:

Moi je n'aurai certainement pas le
mal de mer.

(Ja sigurno neću oboljeti od morske
bolesti.)

Marius: Tu en es sûr? Il faut
d'abord voir.

(Jesi li siguran? Treba prvo vidjeti.)

B. Se servir d'autres situations offertes
par la méthode.

(Služiti se drugim situacijama te me-
tode)

Professeur: Michel a de mauvaises
notes. Demandez-lui s'il
peut les améliorer.

(Mišo ima slabe ocjene. Pitajte ga hoće
li ih moći ispraviti.)

Elève I: Michel, tu amélioreras
tes notes avant la fin
de l'année?

(Mišo, hoćeš li ispraviti ocjene do kra-
ja godine?)

Elève II: Oui, tu verras, dans une
semaine je les améliorerai
toutes.

(Da, vidjet ćeš, ispravit će ih sve u
toku jednoga tjedna.)

- Elève II:* Tu en es sûr? (Jesi li siguran?)
- C. Passer à des situations hors de la méthode (Preći na situacije izvan metode!)
- Professeur:* Vous allez faire une excursion. Vous avez peur d'être en retard. Dites à votre ami qu'il se dépêche! (Vi ćete upravo ići na izlet. Bojite se da ne zakasnite. Recite svom prijatelju da požuri.)
- Elève I:* Dépêche-toi, nous serons en retard. Le dernier autobus passe à dix heures. (Požuri, zakasnit ćemo. Zadnji autobus prolazi u 10 sati.)
- Elève II:* Non, il y a un qui passe à dix heures et demie. (Ne, ima jedan koji prolazi u deset i po sati.)
- Elève I:* Tu en es sûr? (Jesi li siguran?)
- Ou bien: (Ili:)
- Professeur:* Aujourd'hui c'est l'anniversaire de votre camarade Monique. Demandez à votre soeur si elle va avec vous chercher un beau cadeau. (Danas je rođendan vaše drugarice Monike. Pitajte svoju sestru hoće li ići s vama potražiti neki lijep poklon.)
- Elève I:* Tu iras avec moi? Je vais chercher un beau cadeau pour Monique. (Hoćeš li sa mnom? Ja ću potražiti lijep poklon za Moniku.)
- Elève II:* J'ai déjà acheté des fleurs. Mais allons encore voir les livres de poésie. Elle les aime beaucoup. (Ja sam već kupila cvijeće. No hajdemo još pogledati knjige pjesama. Ona ih mnogo voli.)
- Elève I:* Tu en es sûre? (Jesi li sigurna?)

I tako, ako je oživljavanje gramatičkih struktura u razredu bilo dobro provedeno, učenici će zadržati u svom sjećanju ne samo apstraktne pojmove nego i ono što praktično odgovara raznim govornim situacijama i moći će malo-pomalo izaći iz okvira metode i interpretirati svoj svakidašnji život u novim oblicima, spontanim prirodnim izrazom. I tada će biti vrijeme da se prijeđe na treću fazu pedagoške eksploatacije: transpoziciju.

LITERATURA

1. Les cours suivis au stage de Besançon en 1973. au mois de juillet chez le prof. René Cubié
2. *Voix et images de France*